

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – за вибором студента

Викладач – Іващенко Марина Вікторівна,
к.е.н., доцентка кафедри економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 8 с.

Розробник .

Іващенко Марина Вікторівна – доцентка кафедри економічної теорії,
кандидатка економічних наук, доцентка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Поведінкова економіка
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента, належить до навчальних дисциплін загальної фахової підготовки.
Викладач	Іващенко Марина Вікторівна, к.е.н., доцентка, доцентка кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	marina_ivaschenko@ukr.net , econom_theory@ukr.net
Консультації	Понеділок – 13-00 – 14-00, Центральний корпус НЮУ, а. 224-225.
Онлайн консультації у Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність і зміст концепцій та категорій поведінкової економіки. Вивчається алгоритм формування стратегічної взаємодії на основі апарату теорії ігор, яка використовується в процесі переговорів та оцінки економічної поведінки на різних ринках. Послідовно розглядаються соціальні, когнітивні та емоційні фактори, що впливають на зміну ієрархії уподобань; соціально-психологічні механізми прийняття рішень; евристики, фрейми та аномалії в економічній поведінці. Аналізуються методи та інструменти оцінки і моделювання економічної поведінки, практичні аспекти застосування соціальних, когнітивних та емоційних чинників у різних сферах економічної діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування системи наукових поглядів на зміст теорії та практики поведінкової економіки, поведінкових закономірностей та їх впливу на перебіг економічних процесів, методів, інструментів і механізмів, що визначають поведінку економічних агентів, формування на цій основі професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері прийняття економічних рішень.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо природи та інструментарію поведінкової економіки;
- оволодіння науковими підходами, практичними методами та інструментами дослідження впливу поведінкових факторів на діяльність інститутів і прийняття економічних рішень;
- розвиток умінь і навичок застосування поведінкових моделей та аналізу у розвитку економічних відносин, управлінні економічними суб'єктами та розробленні ефективних стратегій впливу на поведінку економічних агентів.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Економічна теорія», «Макроекономіка», «Мікроекономіка»,

«Міжнародна економіка», «Міжнародний бізнес», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Менеджмент», «Маркетинг», «Економіка та фінанси підприємства», «Бізнес-потенціал розвитку підприємства».

Кореквізити: «Економічна безпека підприємства».

Постреквізити: «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- застосувати фундаментальні знання теорії поведінкової економіки для оцінки раціональної поведінки економічних суб'єктів;
- здійснити аналіз принципів раціональної поведінки економічних суб'єктів в умовах конкурентної ринкової економіки;
- аргументувати парадокси й обмеження процесу індивідуального прийняття рішень;
- пояснити зміст концепції прийняття рішень в умовах ризику;
- визначити методи прийняття рішень уряду на основі теорії суспільного вибору;
- систематизувати причини виникнення та розвитку неформальної та тіньової економіки;
- обрати критерії та скласти судження про інструментарій і методи поведінкових фінансів;
- надати оцінку інституційного середовища в країні та поведінки суб'єктів ринку при прийнятті стратегічних рішень.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р. для студентів денної форми навчання

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1.	1. Методологія теорії поведінкової економіки.		
	2. Теорії прийняття рішень.		
2.	3. Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності.		
	4.1. Концепції прийняття рішень в умовах ризику.		
3.	4.2. Теорія перспектив у діяльності інших суб'єктів ринку .	1. Методологія теорії поведінкової економіки. <i>Основна література: 1 - 4.</i>	
4.	5. Міжчасовий вибір і фреймінг.	2. Теорії прийняття рішень. <i>Основна література: 1; 4.</i>	
5.	6.1. Евристичні методи в прийнятті економічних рішень.	3.1. Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності. <i>Основна література: 1; 4.</i>	Експеримент К. Дункера.
6.	6.2. Визначення аномалій	3.2. Індивідуальні	

	в економічній поведінці.	особливості процесу прийняття рішення. <i>Основна література: 2 - 4.</i>	
7.	7. Соціальні аспекти економічної поведінки.	Колоквіум	
8.	8.1. Ефективність ринків та розподіл ресурсів.	4.1. Концепції прийняття рішень в умовах ризику. <i>Основна література: 2 - 4.</i>	
9.	8.2. Функції суспільного добробуту.	4.2. Теорія перспектив у діяльності інших суб'єктів ринку. <i>Основна література: 1; 3 - 4.</i>	
10.	9. Неформальна та тіньова економіка.	5. Міжчасовий вибір і фреймінг. <i>Основна література: 4.</i>	Прокрастинація та її вплив на економічну поведінку.
11.	10. Поведінкова теорія фінансів і теорія аукціонів.	Колоквіум	
		6.1. Евристичні методи в прийнятті економічних рішень. <i>Основна література: 4.</i>	
12.	11. Ринок праці, безробіття і заробітна плата в системі поведінкової економіки.	6.2. Визначення аномалій в економічній поведінці. <i>Основна література: 2; 4.</i>	
		7. Соціальні аспекти економічної поведінки. <i>Основна література: 2; 4.</i>	Просоціальна поведінка в економіці.
13.	12. Співробітництво і кооперація в управлінні економікою.	8.1. Ефективність ринків та розподіл ресурсів. <i>Основна література: 4.</i>	
		8.2. Функції суспільного добробуту. <i>Основна література: 4.</i>	
14.		9.1. Неформальна та тіньова економіка. <i>Основна література: 1; 3 - 4.</i>	Поширеність неформальної та тіньової економіки в різних країнах світу.
		9.2. Системи цінностей і норми неформальної та тіньової економіки. <i>Основна література: 1; 3 - 4.</i>	
15.		10.1. Поведінкова теорія фінансів. <i>Основна література: 1; 3 - 4.</i>	
		10.2. Поведінкова теорія аукціонів. <i>Основна література: 1; 3</i>	

		- 4.	
16.		11.1. Ринок праці і безробіття в системі поведінкової економіки. <i>Основна література: 4.</i>	
		11.2. Заробітна плата в системі поведінкової економіки. <i>Основна література: 4.</i>	Відмінності в заробітній платі між окремими групами населення.
17.		12.1. Співробітництво і кооперація в управлінні економікою. <i>Основна література: 3-4.</i>	
		12.2. Багаторівневий відбір у суспільстві. <i>Основна література: 3-4.</i>	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, статистичних даних, аналітичних матеріалів тощо;
- виконання ситуаційних завдань, виконання кейсів, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів та заліку.

Інформаційне забезпечення курсу

Основна література

1. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 211 с.
2. Іващенко М. В. Панічна економічна поведінка в Україні як прояв споживчої ірраціональності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду*: збірник наук. праць. НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2015. Вип. 2 (112). С. 109-112.
3. Колесніченко І. М., Литвиненко А. В. Інституціональна економіка: навч. посіб. / за заг. ред. І. М. Колесніченко. Харків: ХНЕУ, 2015. 236 с. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewjiz>
4. Талер Річард. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / пер. Світлана Крикуненко. Київ: Наш формат, 2018. 464 с. URL: <https://nashformat.ua/products/povedinkova-ekonomika.-yak-emotsii-vplyvayut-na-ekonomichni-rishennya-709105>

Додаткова література

1. Іващенко М. В. Економічна поведінка вітчизняних робітників: інституціональний аспект. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2010. №1 (7). С. 271-274.
2. Іващенко М. В. Економічна поведінка як чинник інституціональних перетворень: моногр. Київ: УБС НБУ, 2012. 211 с.
3. Іващенко М. В. Зміни поведінки на кредитному ринку в контексті суспільно-політичних перетворень. *Молодий вчений*. 2014. № 7. С. 89-93.
4. Іващенко М. В. Інвестиційна поведінка українських домогосподарств: інституціональний аспект. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність

виробництва. Харків: НТУ «ХП». 2010. № 64. 198 с. С. 3-7.

5. Іващенко М. В. Інституціональні характеристики споживчої поведінки домогосподарств на українському ринку в умовах кризових явищ в економіці. *Вісник УБС НБУ*. 2011. № 3 (12). С.70-73

6. Іващенко М. В. Мотиви фінансової поведінки домогосподарств та вплив неекономічних чинників на її характер. *Проблеми системного підходу в економіці*: зб.наук.пр. Інституту економіки та менеджменту Національного авіаційного університету. 2010. № 4. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_4/Ivaschenko_410.htm.

7. Іващенко М. В. Поведінкові аспекти інституціональної динаміки кредитного ринку України. *Вісник УБС НБУ*. 2012. №1(13). С. 49-55.

8. Інституціональні чинники розвитку фінансового сектора економіки в умовах ринкової трансформації: моногр. /кол. авт. В. М. Соколов, О. Л. Яременко, О. П. Соколова, І. В. Шкодіна, М. В. Іващенко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Соколова. Київ: УБС НБУ, 2010. 350 с

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань, ситуаційних вправ та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення процесів. На практичні заняття студенти повинні приходити підготовленими. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook* тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять прошу використовувати гаджети тільки у навчальних цілях, наприклад, для пошуку аналітичних даних, для перегляду навчального відео, презентацій лекції.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, реєг review, контрольна робота. За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 10 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквіумах. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 30 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль					Самостійна робота студентів	Разом
Практичні заняття			Колоквіуми			
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2		
max 10	max 10	max 10	max 30	max 30	max 10	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	Зараховано	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	Зараховано	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34